

प्रदेश राजपत्र

गण्डकी प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ०८) पोखरा, कार्तिक २१ गते, २०८२ साल (अतिरिक्ताङ्क १३

भाग १

गण्डकी प्रदेश सरकार

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०८२ सालको ऐन नं ११

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: प्रदेशमा उपलब्ध जलस्रोत, नवीकरणीय ऊर्जा लगायतका प्राकृतिक स्रोतहरूको उपयोग गरी प्रदेशवासीलाई वातावरणमैत्री, स्वच्छ, भरपर्दो, गुणस्तरीय एवम् सुरक्षित विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन तथा लागानी आकर्षण गरी प्रदेशको आर्थिक सम्बृद्धिको लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

गण्डकी प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “गण्डकी प्रदेश विद्युत् विकास ऐन, २०८२” रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अनुमतिपत्र” भन्नाले यस ऐन बमोजिम दिइने अनुमतिपत्रलाई सम्झनु पर्छ।

(ख) “अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था” भन्नाले यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्थालाई सम्झनु पर्छ।

(ग) “अर्ध जलाशययुक्त विद्युत् उत्पादन आयोजना” भन्नाले दैनिक न्यूनतम तीन घण्टाको समयावधिसम्म बाँधमा पानी जम्मा गर्न सक्ने र पिक समयमा सोही बमोजिम बढी विद्युत् उत्पादन गर्न सक्ने गरी संरचना बनाएको पिक्निङ्ग रन अफ दि रिभर जलविद्युत् आयोजना सम्झनु पर्छ।

(घ) “आयोजना” भन्नाले निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र सञ्चालन वा यस मध्येका कुनै एक वा एक भन्दा बढी कार्य गरीने विद्युत् आयोजनालाई सम्झनु पर्छ।

(ङ) “आयोजना विकास” भन्नाले विद्युत् उत्पादन सम्बन्धी आयोजनाको निर्माण चरणदेखि अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधिसम्मको सञ्चालन र व्यवस्थापनसम्मको कार्यलाई सम्झनु पर्छ।

(च) “उत्पादन” भन्नाले विद्युत् उत्पादन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो कार्यको लागि आवश्यक संरचनाको

निर्माण, सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारको कार्य तथा उत्पादित विद्युत् लाई नजिकको राष्ट्रिय प्रसारण लाइन सम्म जोड्नका लागि आवश्यक पर्ने विद्युत् प्रसारण लाइन लगायतका संरचना निर्माण गर्ने कार्य समेत जनाउँछ।

- (छ) “काबु बाहिरको अवस्था” भन्नाले महामारी, बाढी पहिरो, भूकम्प, आगजनी जस्ता प्राकृतिक तथा बिपद्जन्य घटना वा परिस्थितिलाई सम्झनु पर्छ।
- (ज) “कार्यालय” भन्नाले ऊर्जा/विद्युत् हेर्ने मन्त्रालय अन्तर्गतको निकाय सम्झनु पर्छ।
- (झ) “ग्राहक” भन्नाले विद्युत् सेवाको उपयोग वा उपभोग गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई सम्झनु पर्छ।
- (ञ) “ग्राहक सेवा” भन्नाले विद्युत् वितरण वा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाबाट विद्युत् लाइन र मिटर समेत जडान गरी विद्युत् सेवा लिने संस्था, निकाय वा व्यक्तिको घर, भवन वा परिसरमा विद्युत् सेवा आपूर्ति गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (ट) “ग्रिड” भन्नाले प्रसारण लाईन, सब-स्टेशन तथा उत्पादन केन्द्रहरू एक आपसमा अन्तर सम्बन्धित भएको मध्यम वा उच्च भोल्टेजयुक्त विद्युत् सञ्जाल सम्झनु पर्छ।
- (ठ) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।
- (ड) “नवीकरणीय ऊर्जा” भन्नाले जलविद्युत्, सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा, जस्ता नासिएर नसकिने प्राकृतिक स्रोतबाट उत्पादित ऊर्जा सम्झनु पर्छ।
- (ढ) “नेट मिटरिङ्ग” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिमका अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था/व्यक्तिका बीचमा विद्युत् आदान प्रदान गर्दा भएको विद्युतको परिमाणको फरक र सो को लागि आवश्यक पर्ने संयन्त्रलाई समेत सम्झनु पर्छ।
- (ण) “प्रदेश सरकार” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकार सम्झनु पर्छ।

- (त) “प्रदेश स्तरको विद्युत् आयोजना” भन्नाले प्रदेश सरकारले अनुमतिपत्र प्रदान गरेको र प्रदेशको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने विद्युत् आयोजना सम्झनु पर्छ।
- (थ) “प्रसारण” भन्नाले वितरण प्रणाली बाहेक कुनै एक विद्युत् उत्पादन केन्द्रबाट अर्को विद्युत् उत्पादन केन्द्र वा सब-स्टेशनसम्म वा कुनै एक सब-स्टेशनबाट अर्को सब-स्टेशनसम्म विद्युत् शक्ति प्रवाह गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ।
- (द) “प्रस्ताव पत्र” भन्नाले विभिन्न शर्तहरूको अधिनमा रही आयोजना सञ्चालनका लागि पेस गरिने आशय पत्र सम्झनु पर्छ।
- (ध) “प्रस्ताव मूल्याङ्कन समिति” भन्नाले विद्युत् आयोजनाको प्रस्ताव उपर प्राविधिक, आर्थिक लगायत विभिन्न पक्षको मूल्याङ्कन गरी प्रस्ताव छनौटको लागि राय/सिफारिस गर्न गठित समिति सम्झनु पर्छ।
- (न) “प्रवर्धक” भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रस्ताव स्वीकृत भई विद्युतको सर्वेक्षण, विकास तथा उत्पादन, प्रसारण, वितरण, विद्युत् व्यापार, ग्राहक सेवा सम्बन्धमा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था सम्झनु पर्छ।
- (प) “प्राविधिक समिति” भन्नाले कार्यालय प्रमुखले विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण, अध्ययन, डिजाइन, विकास आदिसँग सम्बन्धित प्रतिवेदन तथा अन्य कागजातको अध्ययन गरी राय/सिफारिस गर्न गठित विषयगत विज्ञहरू रहने समिति सम्झनु पर्छ।
- (फ) “मन्त्रालय” भन्नाले प्रदेश सरकारको ऊर्जा/विद्युत् सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।”
- (ब) “महसुल” भन्नाले यस ऐन वा ऐन बमोजिम बनेको नियम बमोजिम विद्युत् प्रयोग गरे बापत ग्राहकबाट लिइने, दिइने वा समायोजन गरिने रकम सम्झनु पर्छ।
- (भ) “राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम परिभाषित गरिएको राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड सम्झनु पर्छ।
- (म) “विद्युत् उत्पादन आयोजना” भन्नाले पानी, नवीकरणीय ऊर्जा वा अन्य कुनै श्रोतबाट उत्पादन हुने विद्युत् उत्पादन तथा उत्पादित विद्युतलाई नजिकको सब-स्टेशन वा राष्ट्रिय प्रसारण

लाइनसम्म पुन्याउने कार्यका लागि निर्माण हुने प्रसारण लाइन समेत सम्झनु पर्छ।

- (य) “विद्युत्” भन्नाले पानी, नवीकरणीय ऊर्जा वा अन्य कुनै स्रोतबाट उत्पादन हुने विद्युत् शक्ति सम्झनु पर्छ।
- (र) “विद्युत् मार्गको अधिकार क्षेत्र (राइट अफ वे)” भन्नाले विद्युत् प्रसारण तथा वितरणको लागि जमिन मुनि वा जमिन माथिबाट आवश्यक विद्युतीय तार तान्न र त्यस्तो तार यथावत कायम राख्न भोल्टेज अनुसार आवश्यक पर्ने भनी प्रचलित कानून अनुसार तोकिएको न्यूनतम दूरी सहितको क्षेत्र सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो विद्युतीय तारको निर्माण, मर्मत सम्भार, हेरफेर, परिवर्तन वा सुरक्षाको लागि त्यस्तो जमिनमा प्रवेश गर्न पाउने अधिकारलाई समेत जनाउँछ।
- (ल) “विद्युत् व्यापार” भन्नाले अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था आफैले विद्युत् उत्पादन गरी वा खरिद गरी विद्युत् विक्री गर्ने कार्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले विद्युतको आन्तरिक, अन्तर प्रदेश र अन्तरदेशीय प्रसारणमा गरीने व्यापार समेतलाई जनाउँछ। “वितरण” भन्नाले प्रसारण लाईन वा सबस्टेशनबाट ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (व) “वितरण” भन्नाले प्रसारण लाईन वा सब-स्टेशनबाट ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (श) “संरचना” भन्नाले विद्युत् उत्पादन, प्रसारण वा वितरणको लागि निर्माण भएका बाँध, जलाशय, जलमार्ग, प्रवेश मार्ग, सुरुङ्ग, विद्युत् गृह वा केन्द्र, सब-स्टेशन, प्रसारण लाइन र वितरण लाइन जस्ता विद्युतसँग सम्बन्धित वा आवश्यक अन्य संरचना सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्ता संरचनाले चर्चेको जग्गा र त्यसमा जडित मेशिनरी उपकरणलाई समेत जनाउँछ।
- (ष) “स्थानीय तह” भन्नाले गण्डकी प्रदेशभित्र रहेका स्थानीय तह सम्झनु पर्छ।
- (स) “स्वउत्पादन” भन्नाले कुनै व्यक्ति, संस्था, उद्योग, फर्म वा कम्पनीले आफ्नो परिसरभित्र आफ्नै प्रयोजनका लागि निर्माण

गरेको जलविद्युत् बाहेकका आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

विद्युत् आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था

३. **प्रदेश सरकारको विद्युत् आयोजना:** (१) प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारको कार्य क्षेत्रमा पर्ने विद्युत् आयोजना, संघीय सरकारबाट प्रदेश सरकारलाई हस्तान्तरण गरिएका विद्युत् आयोजना, प्रदेश सरकारबाट स्वयम् आफैले निर्माण गर्ने वा प्रदेश सरकारले अनुमति दिई अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि प्रदेश सरकारलाई हस्तान्तरण हुने विद्युत् आयोजना प्रदेश सरकारको विद्युत् आयोजना हुनेछ।

(२) दुई वा दुई भन्दा बढी स्थानीय तहको सिमानामा बाँध वा जलाशय वा सुरुङमार्ग वा विद्युत् गृह परी स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने विद्युत् आयोजना प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्थानीय तहको अनुरोधमा प्रदेश सरकारले स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने जतिसुकै जडित क्षमताको विद्युत् आयोजनाको विकास र सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(४) दफा ३ बमोजिमका प्रदेशका विद्युत् आयोजनाहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(५) स्थानीय तहको अधिकार भित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्ने कानूनी व्यवस्था यस ऐनको अधिनमा रही सम्बन्धित स्थानीय तहले जारी गर्न सक्नेछ।

४. **विद्युत् विकास गुरुयोजना:** (१) संघीय सरकारले जलस्रोत तथा विद्युत् विकास सम्बन्धी गुरुयोजना लागु गरेमा उक्त गुरुयोजनालाई समेत आधार मानी प्रदेश सरकारले प्रदेशको आवश्यकता, औचित्य, सम्भावना र आर्थिक सम्भाव्यताका आधारमा विद्युत् विकास सम्बन्धी गुरुयोजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ र त्यस्तो गुरुयोजना आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।

(२) स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास गर्दा उपदफा (१) बमोजिमको गुरुयोजनाको आधारमा गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-३

प्रतिस्पर्धा तथा प्रस्ताव छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

५. **विद्युत् आयोजनाको सूची:** (१) प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकार भित्रका विद्युत् आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रदेश सरकार आफैले गर्न वा निजी क्षेत्रबाट

गर्न, गराउन वा संघीय सरकारलाई पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन वा सम्भाव्यता अध्ययन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार पार्नको लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ। यस्तो अध्ययन कार्यमा खानेपानी र सिंचाइमा हुनसक्ने दीर्घकालीन असर, जलवायु परिवर्तनबाट हुनसक्ने सम्भावित असर र प्रभावको अध्ययन गरी त्यसको न्यूनीकरण सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम समावेश गर्नु पर्नेछ।

(२) दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिमको गुरुयोजनामा समावेश भएका र उपदफा (१) बमोजिम पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन वा सम्भाव्यता अध्ययन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन अनुसार लाभ-लागतको आधारमा प्राथमिकताक्रम तोकिएको कार्यालयले विद्युत् आयोजनाको सूची तयार गर्नु पर्नेछ। यस्तो सूची तयार गर्दा विद्युत् उत्पादनको स्रोत, आयोजना क्षेत्र र अनुमतिपत्र प्राप्त अन्य आयोजनासँग दोहोरो नपर्ने वा प्राविधिक रूपमा असर नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ।

(३) सर्वेक्षण-अध्ययन अनुमतिपत्रको अवधि भित्र यस ऐन बमोजिम विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको लागि निवेदन दिएका तर त्यस्तो निवेदनसाथ पेस गर्नुपर्ने आयोजनाको अध्ययन प्रतिवेदन, वातवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन, आयोजना सञ्चालन विधि, वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी कागजात लगायतका आवश्यक विवरण तोकिएको समय भित्र पेस गर्न नसकी दफा १७ बमोजिम सर्वेक्षण अनुमतिपत्र खारेज भएका तथा उत्पादन, प्रसारण, वितरण, व्यापार वा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका तर अनुमतिपत्रमा तोकिएका शर्तहरू पालना गर्न नसकेर अनुमतिपत्र रद्द भएका आयोजनाहरू समेत उपदफा (२) बमोजिमको सूचीमा समावेश गर्न सकिनेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम कार्यालयले तयार पारेको विद्युत् आयोजनाको सूची मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्नुपर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको सूची हरेक आर्थिक वर्षमा प्रदेश सरकारले एकपटक अद्यावधिक गर्न सक्नेछ।

(६) विद्युत् आयोजनाको सूची तयार पार्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

६. **प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने:** (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि दफा ५ बमोजिम प्रदेश सरकारले तयार पारेको विद्युत् आयोजनाको सूची बमोजिम विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विस्तृत सर्वेक्षण-अध्ययन, विकास, उत्पादन तथा सञ्चालन गर्दा लगानीकर्ता बीचको प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्नु पर्नेछ।

(२) प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको निकायले आफैले निर्माण गर्ने भनि प्रदेश सरकारले तोकेको विद्युत् आयोजना, प्रदेश सरकारले एकल वा प्रदेश सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत शेयर लगानी रहने गरी संघ वा स्थानीय

तह वा निजी क्षेत्रबाट संयुक्त लगानीमा विकास तथा सञ्चालन गर्ने भनी प्रदेश सरकारले निर्णय गरेको विद्युत् आयोजना र स्वउत्पादनको विद्युत् आयोजनालाई प्रतिस्पर्धामा लगनुपर्ने छैन।

(३) जलविद्युत् बाहेकका सौर्य, वायु लगायत अन्य स्रोतबाट विद्युत् उत्पादन आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(४) विद्युतको प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको विकास तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

७. **प्रस्ताव आह्वान:** (१) दफा ६ बमोजिम प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमका विवरणहरू उल्लेख गरी कार्यालयले राष्ट्रियस्तरका (क) वर्गको दैनिक समाचारपत्रमा कम्तीमा नब्बे दिनको सूचना दिई प्रस्ताव आह्वान गर्नु पर्नेछ, र यस्तो सूचना आफ्नो वेबसाइटमा समेत सार्वजनिक रूपमा प्रकाशन गर्नुपर्नेछ। सम्बन्धित सरोकारवालाले लिखित रूपमा मनासिब आधार खोली म्याद सकिन एक्काइस दिन अगावै निवेदन दिएमा कार्यालयले बढीमा नब्बे दिनसम्मको प्रस्ताव आह्वानको म्याद थप गर्न सक्नेछ।

- (क) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित स्थान (जिल्ला, गाउँपालिका/नगरपालिका, वडा, टोल),
- (ख) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित कार्यक्षेत्र (बाँध/पावर हाउस स्थान र अक्षांश/देशान्तर),
- (ग) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित क्षमता (मेगावाट),
- (घ) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित किसिम (जलाशय/अर्ध जलाशय वा रन अफ द रिभर),
- (ङ) प्रस्तावित विद्युत् गृहबाट नजिकको सब-स्टेशन वा प्रसारण लाइनसम्मको दुरी,
- (च) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले प्रसारण लाइन समेत बनाउनु पर्ने/नपर्ने सम्बन्धी विवरण,
- (छ) विद्युत् आयोजनाको प्रारम्भिक अनुमानित लागत,
- (ज) विद्युत् आयोजनाको अध्ययन सम्पन्न भएको चरण (पहिचान, पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन, सम्भाव्यता अध्ययन, विस्तृत आयोजना अध्ययन प्रतिवेदन),
- (झ) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना जारी भएपछि सम्बन्धित प्रस्तावदाताले तोकिए बमोजिम दस्तुर र धरौटी सहित दर्ता/नवीकरण सम्बन्धी कागजात, करचुक्ता प्रमाणपत्र, वित्तीय विवरण तथा कम्पनीको विवरण सहित

आयोजनाको तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने अन्तिम मिति भन्दा कम्तीमा सात दिन अगावै प्रस्तावपत्र खरिद गर्नु पर्नेछ।

(३) यस ऐनमा अन्यन्त्र जुनसुकै व्यवस्था लेखिएको भए तापनि समान प्रकारको आयोजनाको लागि व्यावसायिक रूपमा विद्युत् उत्पादन कार्य सुरु नहुँदासम्म एउटा संस्थालाई दुई वटा भन्दा बढी आयोजनाको अनुमतिपत्र प्रदान गरिने छैन।

(४) यस ऐनको दफा ८ बमोजिम आयोजना प्राविधिक-आर्थिक रूपले सम्भाव्य नभई अनुमतिपत्र खारेज भएको अवस्थामा समान प्रकारको अर्को आयोजनामा प्रस्ताव पेस गर्न उपदफा (३) बमोजिम बाधा पर्ने छैन।

(५) प्रस्तावपत्रमा सम्बन्धित आयोजनाको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धी विवरण समावेश गर्नु पर्नेछ। सम्बन्धित आयोजनाको थप अध्ययन कार्य भइसकेको भएमा प्रस्तावदाताले प्रस्ताव खरिद गर्दा आवश्यक परेमा कार्यालयमा रहेको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन तोकिए बमोजिम दस्तुर तिरी खरिद गर्न सक्नेछ।

(६) उपदफा (१) बमोजिम माग गरिएको प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव अलग अलग खाममा राखी सिलबन्दी गरी प्रत्येक खामको बाहिर कुन प्रकारको प्रस्ताव हो स्पष्ट रूपले उल्लेख गरी दुवै प्रस्तावलाई अर्को छुट्टै खामबन्दी गरी प्रस्ताव आह्वान गरिएको विषय उल्लेख गरी तोकिए बमोजिमको धरौटी रकम जम्मा गरेको प्रमाण प्राविधिक प्रस्तावको खाममा समावेश गरी पेस गर्नु पर्नेछ। यस्तो धरौटी रकम प्रस्ताव मूल्याङ्कन कार्य सम्पन्न भएपछि प्रस्ताव मूल्याङ्कनबाट छनौट हुन नसकेका प्रस्तावदाताहरूको हकमा फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

(७) उपदफा (१) बमोजिमको सार्वजनिक सूचना बमोजिम विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विकास, उत्पादन तथा सञ्चालन गर्न इच्छुक प्रस्तावदाताले त्यस्तो सूचनामा उल्लिखित म्यादभित्र आफ्नो प्रस्ताव पेस गर्नु पर्नेछ।

(८) उपदफा (२) बमोजिमको प्रस्तावपत्रमा दफा ८ बमोजिमको मूल्याङ्कनका आधार सहित देहाय बमोजिमका कुराहरु उल्लेख गर्नुपर्नेछ:-

- (क) प्रस्ताव पेस गर्ने कार्यालय वा निकाय,
- (ख) प्रस्ताव पेस गर्ने अवधि,
- (ग) प्रस्ताव तयार गर्न प्रस्तावदातालाई दिइएको निर्देशन,
- (घ) प्रस्तावकको कार्य अनुभव,
- (ङ) प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव अन्य विषय,

- (च) आवश्यकता अनुसार विद्युत् खरिद सम्झौता र आयोजना विकास सम्झौताको नमुना,
- (छ) प्रस्ताव मूल्याङ्कन गर्दा तुलना गर्ने आधार र अंक भार,
- (ज) प्रस्ताव छनौट विधि,
- (झ) तोकिए बमोजिम अन्य कुरा।

(९) उपदफा (८) बमोजिम तयार भएको प्रस्तावपत्र स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(१०) धरौटी सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ,-

- (क) उपदफा (२) बमोजिम राखिएको धरौटी रकम अनुमतिपत्र प्राप्त गर्ने प्रस्तावदाताको हकमा आयोजना विकासको चरणको अनुमतिपत्र प्राप्त गरेपछि राजस्व खातामा जम्मा गर्नुपर्ने छ र अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न नसकेका प्रस्तावदाताको हकमा पहिलो चरणको अनुमतिपत्र दिने काम सम्पन्न भएपछि उक्त धरौटी रकम फिर्ता दिनु पर्नेछ।
- (ख) अनुमति प्राप्त गरेको प्रस्तावदाताले अनुमति बमोजिम समयमा काम सम्पन्न गर्न नसकेमा धरौटी खातामा रहेको रकम कार्यालयले जफत गरी राजस्व खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ।
- (ग) प्रस्तावदाताले फिर्ता पाउने धरौटी रकम फिर्ता योग्य भएको मितिले दुई वर्ष भित्रमा फिर्ता नलगेमा राजस्व खातामा जम्मा गरिनेछ।

(११) प्रदेश सरकारले दफा ७ बमोजिम प्रस्ताव आह्वान, दफा ८ बमोजिमको प्रस्ताव मूल्याङ्कन र दफा ११ बमोजिमको अनुमति पत्र सम्बन्धी मध्ये कुनै वा सम्पूर्ण व्यवस्था विद्युतीय प्रणाली वा माध्यमबाट सञ्चालन गराउन सक्नेछ।

८. **प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधार:** (१) दफा ७ बमोजिम विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालनका लागि प्रस्तावक छनौट गर्दा देहाय बमोजिमको प्राविधिक तथा आर्थिक आधार लिइनेछ।

(क) प्राविधिक आधार:

(१) वित्तीय क्षमता,

(२) प्राविधिक तथा व्यावसायिक क्षमता।

(ख) आर्थिक आधार: देहायका कुनै एक वा एक भन्दा बढी आधारमा हुनेछ,-

(१) प्रदेश सरकारलाई वार्षिक किस्ताबन्दी रुपमा बुझाउन कबोल गरेको रकम,

(२) प्रदेश सरकारलाई दिइने निःशुल्क विद्युत् ऊर्जा,

(३) प्रदेश सरकारलाई अग्रिम रुपमा एकमुष्ट रुपमा बुझाउन कबोल गरेको रकम,

(४) तोकिए बमोजिमका अन्य आधारहरू।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम प्रदेश सरकारलाई दिनुपर्ने न्यूनतम आर्थिक प्रतिफल सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(३) प्राविधिक तथा आर्थिक आधार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

९. प्रस्ताव मूल्याङ्कन तथा प्राविधिक समिति सम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ७ बमोजिम प्राप्त प्रस्ताव उपर मूल्याङ्कन गर्न कार्यालयमा देहाय बमोजिमको एक प्रस्ताव मूल्याङ्कन तथा प्राविधिक समिति रहनेछ:-

(क) कार्यालय प्रमुख वा निजले तोकेको वरिष्ठ प्राविधिक कर्मचारी -अध्यक्ष

(ख) कार्यालयको आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख - सदस्य

(ग) विषयसँग सम्बन्धित विशेषज्ञहरू कम्तीमा तीन जना

(इन्जिनियर, भुगर्भविद्, अर्थशास्त्री, चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट,

वित्तीय विश्लेषक आदि) -सदस्य

(घ) कानून अधिकृत -सदस्य

(ङ) कार्यालयको अनुमतिपत्र हेर्ने महाशाखा वा शाखा प्रमुख -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले कार्यालय प्रमुखको स्वीकृति लिई सरकारी वा गैरसरकारी क्षेत्रका विषय विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिले प्रस्ताव दाखिला गर्ने अन्तिम म्यादभित्र कार्यालयमा दर्ता भएका प्रस्तावहरूबाट प्राप्त प्रस्तावहरू सोहि दिन बाहिरी खाम खोली प्राविधिक र आर्थिक प्रस्तावका सिलबन्दी खाम छुट्याउनु पर्नेछ।

(४) एक मात्र प्रस्ताव दर्ता भएमा सो प्रस्तावलाई सुरक्षित राखी तीस दिनको म्याद दिई पुनः सूचना आह्वान गर्नुपर्नेछ। उपदफा (३) बमोजिम परेको एक मात्र प्रस्ताव प्रस्तावदाताले फिर्ता लिन चाहेमा पुनः प्रस्ताव आह्वानको म्याद

सकिन पन्ध्र दिन अगावै प्रस्ताव फिर्ता लिई पुनः प्रस्ताव पेस गर्न बाधा पर्ने छैन।

(५) उपदफा (४) बमोजिम पुनः प्रस्ताव आह्वान गर्दा समेत एक मात्र प्रस्ताव कायम हुन आएमा प्रस्तावलाई मूल्याङ्कन प्रक्रिया अगाडि बढाउन बाधा पर्ने छैन।

(६) उपदफा (३) बमोजिम छुट्याइएका खामहरू मध्ये प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा प्राविधिक प्रस्ताव खोल्नु पर्नेछ र आर्थिक प्रस्तावको खाम नखोली सुरक्षित साथ छुट्टै राख्नु पर्नेछ।

तर प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधि उपस्थित नभएको कारणले मात्र प्राविधिक प्रस्ताव खोल्न बाधा पर्ने छैन।

(७) उपदफा (१) बमोजिमको प्रस्ताव मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी राय/सिफारिस सहित मूल्याङ्कन प्रतिवेदन कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ।

(८) प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्नु अघि कार्यालय प्रमुखले मूल्याङ्कनबाट योग्य देखिएका प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने आशयको सूचना सम्पूर्ण प्रस्तावदातालाई दिनु पर्नेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिमको सूचना दिएको पन्ध्र दिन भित्र कुनै प्रस्तावदाताले आफूले पेस गरेको प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत नभएको सम्बन्धमा चित नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेस गर्न सक्नेछन्।

(१०) उपदफा (९) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि पेस भएको निवेदनका सम्बन्धमा मन्त्रालयको सचिवले पन्ध्र दिनभित्रमा आवश्यक छानबिन पश्चात उपयुक्त निर्णय गरी सम्बन्धित प्रस्तावदातालाई लिखित जानकारी दिनु पर्नेछ र यस सम्बन्धमा मन्त्रालयका सचिवको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

(११) उपदफा (९) बमोजिम कुनै निवेदन नपरेमा वा उपदफा (१०) बमोजिमको प्रक्रिया सम्पन्न भए पश्चात कार्यालय प्रमुखले प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गरी आर्थिक प्रस्ताव खोल्न सात दिन अगावै छनौट भएका प्रस्तावदातालाई सूचना दिई प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधिको रोहवरमा आर्थिक प्रस्ताव खोल्नुपर्नेछ।

तर प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधि उपस्थित नभएको कारणले मात्र प्रस्ताव खोल्न बाधा पर्ने छैन।

(१२) उपदफा (११) बमोजिम खोलिएको आर्थिक प्रस्ताव उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा

मूल्याङ्कन गराई प्रदेश सरकारलाई उच्चतम आर्थिक लाभ दिने प्रस्ताव छनौट गरी राय/सिफारिस साथ कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिम छनौट भएको आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्नु अघि कार्यालय प्रमुखले आशयको सूचना प्रस्तावदातालाई दिनु पर्नेछ।

(१४) उपदफा (१३) बमोजिमको सूचना दिएको सात दिनभित्र कुनै प्रस्तावदाताले आफूले पेस गरेको आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत नभएको सम्बन्धमा चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेस गर्न सक्नेछन्।

(१५) उपदफा (१४) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि पेस भएको निवेदनका सम्बन्धमा मन्त्रालयको सचिवले पन्ध्र दिन भित्रमा आवश्यक छानबिन पश्चात उपयुक्त निर्णय गरी सम्बन्धित प्रस्तावदातालाई लिखित जानकारी दिनुपर्नेछ र यस सम्बन्धमा मन्त्रालयका सचिवको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

(१६) प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१०. **प्रस्ताव छनौट:** (१) दफा ९ को उपदफा (१२) बमोजिमको सिफारिसको आधारमा कार्यालय प्रमुखले विद्युत् आयोजनाको प्रस्ताव छनौट गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट भएको प्रस्तावदातालाई निजले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू तोकी कार्यालय प्रमुखले सात दिन भित्रमा दफा ११ बमोजिम अनुमतिपत्र दिनुपर्नेछ।

परिच्छेद-४

अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

११. **अनुमतिपत्र लिनुपर्ने:** (१) विद्युत् आयोजनाको उत्पादन, प्रसारण, वितरण, ग्राहक सेवा र विद्युत् व्यापार कार्यको लागि यस ऐन बमोजिम अनुमति लिनुपर्नेछ।

(२) यस ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अगावै सङ्घीय सरकारबाट विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण, ग्राहक सेवा र विद्युत् व्यापार कार्यको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका आयोजनाको हकमा पुनः नवीकरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम विद्युत् उत्पादन सम्बन्धी आयोजनाको अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिमका तीन चरणमा हुनेछ।

(क) सर्वेक्षण-अध्ययन (Feasibility Study) चरण,

(ख) आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन (Project Preparatory and Financing) चरण,

(ग) आयोजना विकास तथा उत्पादन (Project Development and Generation) चरण।

(४) दफा १० को उपदफा (१) बमोजिम छनोट भएको प्रस्तावदातासँग कार्यालय प्रमुखले सात दिनभित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सर्वेक्षण-अध्ययन चरणको अनुमतिपत्र दिई सम्झौता गर्नु पर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिदा प्रवर्द्धकसँग कार्यालयले सर्वेक्षण अध्ययन प्रतिवेदन तयारीका लागि सम्झौता गर्नु पर्नेछ। प्रचलित कानून बमोजिम गर्नुपर्ने बातावरण सम्बन्धी अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गरी कानून बमोजिम स्वीकृत गर्नु पर्नेछ। उक्त प्रतिवेदन आयोजनाको प्रकृति अनुसार तोकिएको समय भित्रमा तयार गरी कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ।

(६) यस अघि विस्तृत सर्वेक्षण-अध्ययन/सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन तयार भैसकेको विद्युत् आयोजनाको हकमा उपदफा (४) बमोजिमको प्रक्रिया आवश्यक पर्ने छैन।

तर प्रवर्द्धकले चाहेमा यसअघि तयार भैसकेको विस्तृत सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन कार्यालयबाट प्राप्त गरी आवश्यकता अनुसार थप अध्ययन, चेकजाँच र क्षमता अद्यावधिक गर्नुपर्ने भएमा स्वीकृतिका लागि कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ।

(७) प्रवर्द्धकले तयार गरेको सम्भाव्यता अध्ययनका क्रममा पावर अप्टिमाइजेसन गर्दा आयोजनाको पूर्व निर्धारित क्षमता घटबढ हुन जाने देखिएमा सोको प्रष्ट आधार समेत खुलाई कार्यालयमा प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्नेछ। यस्तो प्रतिवेदनलाई प्राविधिक समितिले अध्ययन गरी राय/परामर्श सहित आयोजनाको क्षमता सम्बन्धमा निर्णयको लागि कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ। यसरी आयोजनाको क्षमता अद्यावधिक गर्दा उक्त आयोजना प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा नपर्ने देखिएमा संघीय सरकार वा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई सहमतिको लागि लेखी पठाउनु पर्नेछ।

(८) उपदफा (५) र (७) अनुसार प्राप्त सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनलाई प्राविधिक समितिबाट चेकजाँच गरी थप अध्ययन गर्नु नपर्ने भएमा राय/सिफारिस सहित कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ। पेस भएका प्रतिवेदनहरू मूल्याङ्कन गर्दा अन्य कुनै विवरण थप स्पष्ट पार्नुपर्ने भएमा वा थप विवरण वा कागजात पेस गर्नु पर्ने देखिएमा सम्बन्धित प्रवर्द्धकलाई तीन महिना भित्र आवश्यक कागजात पेस गर्न लगाउन सकिनेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम राय/सिफारिस सहित प्राप्त सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भएपश्चात कार्यालय प्रमुखले स्वीकृत गरी प्रवर्द्धकलाई बाह्र महिना भित्रमा सम्पन्न गर्नेगरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन चरणको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्नेछ।

(१०) उपदफा (९) बमोजिमको अवधिमा प्रवर्द्धकले प्रचलित कानून बमोजिम लिनुपर्ने अन्तरनिकाय सहमति/स्वीकृति, जग्गा प्राप्ति, ग्लिड कनेक्सन सम्झौता, विद्युत् खरिद विक्री सम्झौता र वित्तीय व्यवस्थापन लगायतका आयोजना तयारी सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न गरी यस सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन, सम्झौता, सहमति, स्वीकृति लगायतका कागजात आदि कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ। पेस भएका प्रतिवेदन, कागजात आदि मूल्याङ्कन गर्दा अन्य कुनै विवरण थप स्पष्ट पार्नुपर्ने भएमा वा थप विवरण वा कागजात पेस गर्नु पर्ने देखिएमा सम्बन्धित प्रवर्द्धकलाई थप तीन महिना भित्र आवश्यक कागजात पेस गर्न लगाउन सक्नेछ।

(११) उपदफा (५) वा (९) बमोजिमको अध्ययन/तयारीबाट उक्त आयोजना प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक वा वातावरणीय तथा अन्य कुनै पक्षबाट सम्भाव्य नदेखिएमा वा कार्यान्वयन योग्य नदेखिएको प्रतिवेदन प्रवर्द्धकका तर्फबाट कार्यालयमा पेस भएमा र प्राविधिक समितिको राय/सिफारिसको आधारमा कार्यालयले राय/सिफारिस सहित मन्त्रालयमा निर्णयको लागि पेस गर्नु पर्नेछ।

(१२) उपदफा (११) बमोजिमको प्रतिवेदन मन्त्रालयमा प्राप्त भएपछि आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयले अध्ययन गरी उपयुक्त देखेमा उक्त आयोजनाको अध्ययन/तयारी सम्बन्धी कार्य स्थगित गरी यस चरणसम्मको अनुमतिपत्र खारेज गर्नु पर्नेछ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज भएको आयोजनाका हकमा सो अवधि सम्मको अध्ययन सम्बन्धी प्रतिवेदन कार्यालयमा हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ। यसरी सम्पूर्ण प्रतिवेदनहरू कार्यालयमा पेस भएपछि यस कार्य वापत राखेको धरौटी रकम फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

तर सो अवधिको खर्च प्रदेश सरकारले व्यहोर्ने छैन।

(१४) उपदफा (९) बमोजिमका आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न भएपश्चात कार्यालयले तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सात दिन भित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रवर्द्धकलाई निजले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू तोकी उत्पादन चरणको अनुमतिपत्र दिनुपर्नेछ।

(१५) उपदफा (१४) बमोजिम प्रवर्द्धकले आवश्यकता अनुसार बीमा गर्नु पर्नेछ।

(१६) दफा १७ को उपदफा (१) बमोजिम अनुमति पत्र खारेज भएमा प्रवर्द्धकलाई कार्यालयको सिफारिसमा मन्त्रालयले दुई वर्ष कालो सूचीमा राख्न सक्नेछ।

(१७) उपदफा १६ बमोजिम कालो सूचीमा परेको प्रस्तावदाता व्यक्ति, संस्था, कम्पनी कालो सूचीमा रहेको अवधिभर यसै ऐन बमोजिम हुने विद्युत् उत्पादन सम्बन्धमा अनुमतिपत्रको लागि थप आयोजनाको इजाजत पत्र लिन योग्य मानिने छैन।

तर यस अघि अर्को कुनै आयोजनाको कुनै चरणको अनुमति पत्र लिइसकेको भएमा यस उपदफामा भएको व्यवस्थाले त्यसको निरन्तरतामा कुनै प्रतिकूल असर पार्न सक्ने छैन।

(१८) विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको लागि अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१२. अनुमतिपत्रको म्याद थप सम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा काबु बाहिरको परिस्थिति आइपरेमा त्यसको मूल्याङ्कन गरी कुनै क्षेत्र विशेषमा वा प्रदेशभर समान रूपमा लागु हुने गरी प्रदेश सरकारले मन्त्रालयको सिफारिसमा एकमुष्ट म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(२) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा कुनै आयोजना विशेषमा सर्वेक्षण अध्ययनको क्रममा नदेखिएका प्रवर्द्धकको काबु बाहिरको विशेष प्राविधिक समस्या उत्पन्न भई प्रवर्द्धकले म्याद सकिनु भन्दा २१ दिन अगावै प्रमाण सहित म्याद थपको लागि माग गरेमा कार्यालयले स्थलगत अध्ययन, समस्याको पहिचान सहित त्यसले असर पारेको/पार्नसक्ने समयावधिको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन सहित म्याद थपका लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गरेमा मन्त्रालयले उचित ठहर्‍याएको अवधिसम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(३) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा प्रवर्द्धकको आफ्नै ढिलासुस्तीको कारण समयमा अनुमतिपत्रमा तोकिएको शर्त बमोजिमको काम सम्पन्न हुन नसकेमा कार्यालयको सिफारिसमा मन्त्रालयले उक्त चरणको अनुमतिपत्र लिँदा तोकिएको दस्तुरको पच्चिस प्रतिशत हर्जना लिई एकपटक वा पटक पटक गरी सुरु अवधिको पचास प्रतिशतसम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम थप गरिएको समयमा समेत कार्य सम्पन्न हुन नसकेमा दफा ११ को उपदफा (५) र (९) बमोजिम

दिइएको अनुमतिपत्र खारेज हुनेछ भने दफा ११ को उपदफा (१४) बमोजिमको आयोजना विकास तथा उत्पादन चरणको अनुमतिपत्र लिई निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको आयोजनालाई प्रवर्द्धकले वित्तीय पुनःसंरचनाको लागि आवश्यक समय माग गरी कार्यालयमा निवेदन पेस गरेमा प्राविधिक समितिको सिफारिसमा कार्यालयले सोको लागि बढीमा एक वर्षसम्मको थप समय दिन सक्नेछ।

१३. **अनुमतिपत्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था:** (१) विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण-अध्ययन अवधि समाप्त भए पश्चात अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले सम्पूर्ण सर्वेक्षण-अध्ययन प्रतिवेदन वा विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन दुई प्रति (सफ्ट कपी सहित) कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त अध्ययन-सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा रहनेछ।

(३) सर्वेक्षण-अध्ययन अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले विद्युत् आयोजनाको उत्पादन, प्रसारण, वितरण जस्ता विद्युत् आयोजना कार्यान्वयन गर्नका लागि यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न नसकेको अवस्थामा प्रदेश सरकारले विद्युत् आयोजना कार्यान्वयनमा उक्त प्रतिवेदन उपयोग गर्न सक्नेछ।

१४. **अनुमतिपत्रको अवधि:** (१) उत्पादन, प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाका लागि सर्वेक्षण-अध्ययन चरण देखि आयोजना विकास तथा उत्पादन चरणसम्म दिइने अनुमतिपत्रको कुल अवधि देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) जलाशययुक्त विद्युत् उत्पादन आयोजनाको हकमा पचास वर्ष, अर्धजलाशययुक्त (पिकिङ्ग रन अफ द रिभर) आयोजनाको हकमा पैतालिस वर्ष र अन्य प्रकृतिका जलविद्युत् आयोजनाको हकमा चालिस वर्ष,

(ख) जलस्रोत बाहेक अन्य स्रोतबाट विद्युत् उत्पादन गर्न तीस वर्ष,

(ग) विद्युत् प्रसारण, वितरण र व्यापार गर्न तीस वर्ष,

(घ) ग्राहक सेवाको हकमा दश वर्ष।

(२) उपदफा (२) को खण्ड (क) र (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १२ को उपदफा (१) बमोजिमको अवस्थामा सोही अवधिभर तथा तोकिए बमोजिमको काबु बाहिरको परिस्थिति सृजना भई विद्युत् आयोजनाको विकासमा बाधा अवरोध उत्पन्न भएमा त्यस्तो आयोजनाको लाभ, लागत, बीमा, क्षति र जोखिम समेतको मूल्याङ्कन गरी विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले बढीमा तीन वर्षसम्म थप गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिडमा वा नजिकको विद्युत् सब-स्टेशनसम्म पुऱ्याउन आवश्यक प्रसारण अनुमतिपत्र समेत प्राप्त गर्ने भएमा त्यस्तो प्रसारण अनुमतिपत्रको अवधिलाई विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको अवधिसम्म कायम गरिनेछ।

१५. **अनुमतिपत्रको नवीकरण:** यस ऐन बमोजिम विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार तथा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र तोकिए बमोजिम नवीकरण हुन सक्नेछ।

१६. **आदेश दिन सक्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले तोकिए बमोजिम वार्षिक प्रगति विवरण प्रत्येक वर्षको असोज महिना भित्रमा कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ।

(२) कार्यालयले आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञ सहित स्थलगत निरीक्षण गरी कार्य प्रगति, गुणस्तर, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरे बमोजिमको कार्य योजनाको कार्यान्वयन, सञ्चालन, व्यवस्थापन आदि पक्षका बारेमा अनुगमन गरी मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछ र मूल्याङ्कन सम्बन्धी आधार तोकिएबमोजिम हुनेछ।

(३) अनुमतिपत्रमा उल्लिखित अवधिभित्र अनुमतिपत्रमा उल्लिखित शर्त अनुरूपको काम नगरेमा वा यस ऐन विपरीत हुने कुनै काम गरेको पाईएमा अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न अवधि तोकी सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकलाई लिखित आदेश दिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दिएको आदेशको पालना गर्नु त्यस्तो अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको जिम्मेवारी हुनेछ।

१७. **अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले देहायको अवस्थामा अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्नेछ।

(क) यो ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्य अनुमतिपत्रमा तोकेको समयमा सम्पन्न नगरेमा,

(ख) दफा १६ बमोजिम दिइएको आदेशमा तोकिएको अवधिभित्र काममा आवश्यक सुधार नगरे वा त्यस्तो आदेशको पटक पटक उल्लङ्घन गरेमा,

(ग) अनुमतिपत्रमा उल्लिखित शर्तको पटक पटक उल्लङ्घन गरेमा,

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अनुमतिपत्र खारेज गर्नु अघि अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई एक

महिनाको अवधि तोक्री आफ्नो सफाई पेस गर्न अवसर दिनु पर्नेछ। आवश्यक परेमा यस्तो सूचना सार्वजनिक पत्र पत्रिकामा समेत प्रकाशित गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले दिएको जवाफ समेतलाई विचार गरी अनुमतिपत्र खारेज गर्नुपर्ने स्पष्ट वस्तुनिष्ठ आधार देखिएमा अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले त्यस्तो अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज भएमा त्यसरी खारेज गर्नुपर्ने कारण र आधार खुलाई सो को लिखित जानकारी सम्बन्धित पक्षलाई दिनुपर्नेछ।

१८. प्रदेश सरकारमा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्नुपर्ने: (१) अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त भएपछि अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिको प्रकार बमोजिम स्थापना गरेको विद्युत् उत्पादन केन्द्र, प्रसारण, वितरण, सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण संरचना, भूस्वामित्व लगायतका सबै संरचना चालु अवस्थामा प्रदेश सरकारलाई निःशुल्क हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम विद्युत् आयोजना तथा संरचना हस्तान्तरण गर्नुभन्दा एक वर्ष अगावै हस्तान्तरण योजना बनाई अनुमतिपत्र दिने कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले तोकेको कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले प्रतिस्पर्धामा छनौट गरेको निजी संस्थालाई तोकिए बमोजिम विद्युत् आयोजना र संरचनाको सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार कार्यमा संलग्न गराई आवश्यक सिप र प्रविधि समेत हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रदेश सरकारले प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट निजी संस्था छनौट गर्नुपर्ने भएमा अनुमतिपत्र सकिनु एक वर्ष अगावै निजी संस्था छनौट गरी सञ्चालन व्यवस्थापन कार्यमा संलग्न गराउनु पर्नेछ। निजी संस्था छनौट सम्बन्धी विधि र योग्यताको आधार तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१९. स्वउत्पादन: (१) कुनै कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले आफ्नो परिसर भित्र आफ्नै आन्तरिक खपत गर्ने प्रयोजनका लागि विद्युतको स्वउत्पादन गर्दा एक मेगावाटसम्मको लागि अनुमतिपत्र लिनुपर्ने छैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक मेगावाट भन्दा बढी उत्पादन गर्ने भएमा यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा उल्लेख भएको विद्युत् वा सो भन्दा बढी विद्युत् उत्पादन गरी आन्तरिक उपभोगबाट बचत हुने भएमा त्यस्तो कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले प्रदेश सरकारबाट वितरण वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई बिक्री गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) मा उल्लेख भए अनुसार कुनै कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले प्रदेश सरकारबाट वितरण वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई बिक्री गर्न चाहेमा यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको स्वउत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि त्यस्तो स्वउत्पादन गर्ने कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था सञ्चालन रहेसम्मको लागि कायम हुनेछ।

परिच्छेद-५

विद्युत् वितरण तथा ग्राहक सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

२०. विद्युत् वितरण: (१) यस ऐन बमोजिम विद्युत् वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिपत्रमा उल्लिखित क्षेत्रमा विना भेदभाव सबै ग्राहकलाई विद्युत् वितरण गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विद्युत् उत्पादन वा विद्युत् व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था वा स्वउत्पादकसँग विद्युत् खरिद गरी वितरण गर्ने,
- (ख) विद्युत् वितरण प्रणालीको निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार, सुदृढिकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने,
- (ग) ग्राहकको माग बमोजिम सुरक्षित, भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउने,
- (घ) सुरक्षित विद्युत् आपूर्तिको लागि आवश्यक र उपयुक्त उपाय अवलम्बन गर्ने,
- (ङ) विद्युतको माग व्यवस्थापन गर्ने,
- (च) विद्युतको माग, खपत, आपूर्ति, ग्राहकको विवरण ऊर्जा दक्षता सम्बन्धी काम कारवाहीको विवरण तथा तथ्याङ्क वार्षिक रुपमा कार्यालयमा पेस गर्ने।

(३) विद्युत् वितरण गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२१. ग्राहक सेवा: (१) ग्राहक सेवा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उत्पादन वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थासँग विद्युत् खरिद गरी वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको

वितरण प्रणालीको प्रयोगबाट आफ्ना ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(२) ग्राहक सेवा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकको माग बमोजिम कुनै कारणवश थप विद्युत् सेवा पुर्‍याउन नसक्ने भएमा त्यसको जानकारी निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र दिन भित्र सम्बन्धित ग्राहकलाई दिनु पर्नेछ।

(३) ग्राहक सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२२. **विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्न नहुने:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकलाई वितरण वा आपूर्ति गरिरहेको विद्युत् सेवा पूर्व सूचना नदिई बन्द वा कटौती गर्नु हुदैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको अवस्थामा सम्भव भएसम्म पूर्व सूचना दिई विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्न सक्नेछ।

(क) विद्युत् सम्बन्धी उपकरण तथा लाईनको आकस्मिक जाँचबुझ, मर्मत वा अन्य कुनै महत्वपूर्ण काम गर्नु परेमा,

(ख) बाढी, पहिरो, आगलागी, भुइँचालो जस्ता विपद् वा अन्य यस्तै काबु बाहिरको कुनै असाधारण परिस्थिति आइपरेमा,

(ग) कुनै ग्राहकले कानून बमोजिम तिर्नु पर्ने वा बुझाउनु पर्ने विद्युत् महसुल र अन्य दस्तुर नबुझाएमा,

(घ) कुनै ग्राहकले अनाधिकृत तवरले विद्युत् उपभोग गरेमा वा शर्त विपरीत विद्युत् सेवा उपभोग गरेमा।

२३. **विद्युत् महसुल र अन्य दस्तुर लिन सक्ने:** (१) विद्युत् महसुल र अन्य दस्तुर सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून वा अनुमतिपत्रमा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२४. **विद्युतको गुणस्तर कायम राख्नुपर्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिमको गुणस्तर कायम राख्नु पर्नेछ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा तोकिए बमोजिमको सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गरी भरपर्दो र सुरक्षित विद्युत् आपूर्ति गर्नु पर्नेछ।

२५. **विद्युत् संरचनाको सुरक्षा:** (१) विद्युत् आयोजना र सो संग सम्बन्धित संरचनाको सुरक्षा गर्ने प्राथमिक जिम्मेवारी र दायित्व अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको हुनेछ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाबाट विद्युत् आयोजना र सो सम्बन्धी संरचनाको विशेष सुरक्षाको लागि लिखित रूपमा अनुरोध भई आएमा नेपाल सरकारसँग समेत समन्वय गरी प्रदेश सरकारले विशेष सुरक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ र त्यसरी विशेष सुरक्षा व्यवस्था गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ।

(३) विद्युत् आयोजना र सो सँग सम्बन्धित संरचनाहरूको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने दायित्व सरोकारवाला आम नागरिकको समेत हुनेछ।

२६. **प्रादेशिक प्रसारण लाईन वा ग्रिड तोक्ने:** प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी कुनै प्रसारण लाईन वा ग्रिडलाई प्रादेशिक प्रसारण लाईन वा ग्रिड भनी तोक्न सक्नेछ।

२७. **उत्पादित विद्युतको खरिद:** (१) प्रदेश सरकारले कसैले यस ऐन बमोजिम उत्पादन गरेको विद्युत् एकमुष्ट बिक्री गर्न चाहेमा प्रादेशिक ग्रिडमा समावेश हुने गरी खरिद गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्थानीय स्तरमा सञ्चालित साना तथा लघु जलविद्युत् आयोजनालाई विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता वा नेट मिटरिडको आधारमा प्रादेशिक ग्रिड वा राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिडमा जडान गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् खरिद बिक्री सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२८. **विद्युत् खरिद बिक्री सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) प्रचलित कानून अनुसार व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको व्यापार गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले देहाय बमोजिमको काम गर्न सक्नेछ:-

(क) विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उत्पादन गरेको विद्युत् पूर्ण वा आंशिक रूपमा खरिद गर्ने,

(ख) व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाहरूबीच आपसमा विद्युत् खरिद बिक्री गर्ने,

(ग) आफुले खरिद गरेको विद्युत् थोक वा खुद्रा रूपमा बिक्री गर्ने,

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्थानीय स्तरमा सञ्चालित साना तथा लघु जलविद्युत् आयोजनालाई विद्युत् खरिद बिक्री

सम्झौता वा नेट मिटरिडको आधारमा प्रादेशिक ग्रिड वा राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिडमा जडान गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् खरिद बिक्री सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२९. रोयल्टी बुझाउनु पर्ने: विद्युत् उत्पादन तथा प्रसारण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले बुझाउनुपर्ने रोयल्टी सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-६

निजी घरजग्गा प्रयोग, प्राप्ति र वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

३०. घर जग्गा प्रयोग र प्राप्ति: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिपत्रमा उल्लिखित कार्य गर्ने प्रयोजनको लागि कसैको घर, जग्गा प्रयोग वा प्राप्त गर्न प्रदेश सरकारको सहयोग र समन्वय आवश्यक भएमा सोही व्यहोरा उल्लेख गरी कार्यालय समक्ष लिखित अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको लिखित अनुरोध प्राप्त भएमा कार्यालयले सरोकारवाला निकाय वा व्यक्तिसँग आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्न सक्नेछ । यसरी घर जग्गा प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको समेत दायित्व हुनेछ ।

(३) निजी घरजग्गा प्रयोग र प्राप्ति सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३१. घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले वा तोकिए बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको सर्वेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा सञ्चालन गर्ने सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई पूर्व सूचना दिई सहमति लिएर मात्र त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सम्बन्धित व्यक्तिले सहमति नदिएमा निजलाई पूर्व सूचना दिई एक जना स्थानीय जनप्रतिनिधि सहित कम्तीमा दुई जना स्थानीय व्यक्तिको रोहवरमा त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै घर जग्गामा विद्युतको अनाधिकृत प्रयोग वा चोरी भइरहेको सूचना वा जानकारी प्राप्त हुन आएमा सो कुराको जाँचबुझ गर्न नजिकको सुरक्षा निकाय वा सरकारी

निकायका प्रतिनिधि वा स्थानीय तहको प्रतिनिधिलाई मौखिक जानकारी गराई ती संस्थाले खटाएको कर्मचारी त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम घर जग्गामा प्रवेश गर्दा कुनै हानी नोक्सानी हुन गएमा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले क्षतिको मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ। यसरी तोकिएको क्षतिपूर्तिमा चित्त नबुझेमा कार्यालय समक्ष लिखित निवेदन दिनु पर्नेछ। यस सम्बन्धमा कार्यालयले आवश्यक जाँचबुझ गरी क्षतिपूर्तिको अन्तिम रकम तोक्न सक्नेछ। त्यस्तो क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा कार्यालयले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ।

३२. वातावरण संरक्षण गर्नुपर्ने: (१) विद्युत् आयोजनाको विकास तथा निर्माण कार्यमा संलग्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था, निजको निर्माण व्यवसायी तथा परामर्शदाताले वातावरण संरक्षण गर्न वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको पालना गर्नु पर्नेछ।

(२) जलस्रोतबाट विद्युत् उत्पादन गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् आयोजनाको विकास तथा निर्माण गर्दा नदी प्रणालीको जल पर्यावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू अवलम्बन गरी सोको लागि प्रचलित कानून र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको परिमाणको पानी योजनाको बाँधस्थलदेखि नदीको तल्लो भागमा प्रवाह हुने व्यवस्था समेत गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नदीमा छाड्नुपर्ने पानीको न्यूनतम परिमाण कायम भए नभएको सम्बन्धमा कार्यालयले नियमित अनुगमन गरी अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

परिच्छेद-७

कसुर, सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

३३. कसुर: कसैले देहाय बमोजिमको कार्य गरेमा यस ऐन बमोजिमको कसुर गरेको मानिनेछ:-

- (क) यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन सम्बन्धी कुनै कार्य गरेमा,
- (ख) दफा १६ बमोजिमको आदेश वा निर्देशन पालना नगरेमा,
- (ग) विद्युत् आयोजना वा संरचना प्रतिकूल असर पार्ने वा हानि नोक्सानी गर्ने मनसायले कुनै काम गरेमा वा त्यस्तो आयोजना वा संरचना भत्काएमा वा बिगारेमा वा त्यस्तो कुनै कार्य गर्न उद्योग गरेमा वा त्यस्तो कुनै कार्य गर्न कसैलाई दुरुत्साहन वा षड्यन्त्र गरेमा वा त्यस्तो कार्यको मतियार भएमा,

(घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) मा लेखिए देखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरित कुनै कार्य गरेमा वा अनुमतिपत्र वा आयोजना सम्झौतामा उल्लिखित व्यवस्था वा शर्त वा स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित शर्तको उल्लङ्घन गरेमा वा सो विपरीत कुनै काम गरेमा।

३४. **सजाय:** (१) कसैले दफा ३३ को देहायका खण्ड बमोजिमको कसुर गरेमा कसुरको मात्रा हेरी देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछ,-

(क) खण्ड (क) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई भए गरेको काम रद्द गरी दश लाख रुपैयाँ देखि बीस लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना।

(ख) खण्ड (ख) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई एक लाख देखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना।

(ग) खण्ड (ग) बमोजिमको कसुर गर्नेबाट वास्तविक रूपमा हुन गएको हानि नोक्सानी वापतको बिगो असुल गरी बिगो बमोजिमको जरिवाना वा प्रचलित कानून बमोजिम सजाय वा दुवै सजाय।

(२) दफा ३३ को खण्ड (घ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई सजाय गर्ने अधिकारीले पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी त्यसबाट कसैलाई हानि नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने सो वापतको क्षतिपूर्ति भराउने र कुनै निर्माण कार्य रोक्न वा सुधार गर्न आदेश दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको सजाय गर्ने अधिकार प्रदेश सरकारको अनुमति प्रदान गर्ने कार्यालयको प्रमुखलाई हुनेछ।

(४) यस दफा बमोजिम सजाय गर्नु अघि कसुरदारलाई आफ्नो सफाई पेस गर्न मनासिब मौका दिनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमको अधिकारीबाट भए गरेको सजाय उपर चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि लिखित निवेदन पेस गर्न सक्नेछ। यसरी पुनरावलोकनका लागि परेको निवेदन उपर मन्त्रालयको सचिवले तीस दिनभित्र निर्णय गर्नु पर्नेछ।

३५. **पुनरावेदन गर्न सक्ने:** दफा ३३ को उपदफा (५) बमोजिम भएको निर्णय उपर चित्त नबुझेने पक्षले सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ।

३६. **प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने:** यस ऐन बमोजिम कसुर हुने कुनै कार्य अन्य प्रचलित कानून बमोजिम पनि कसुर रहेछ भने सो कानून बमोजिम मुद्दा चलाई सजाय गर्न यस ऐन बमोजिम बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

परिच्छेद-८

सुविधा तथा सहूलियत

३७. **स्थानीय बासिन्दालाई प्रथमिकता दिनुपर्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्दा आयोजनाबाट प्रत्यक्ष प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई निजहरुको सिप र योग्यताका आधारमा रोजगारीमा प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

(२) विद्युत् आयोजनाबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित स्थानीय बासिन्दाले त्यस्तो आयोजना विकासको लागि शेयर लगानी गर्न चाहेमा स्वपूँजीको शेयर लगानीको आधारमा न्यूनतम र अधिकतम शेयर सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

३८. **विद्युत् संरचनाको प्रयोग:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् प्रसारण वा वितरणको लागि निर्माण गरेका विद्युत् टावर, पोल तथा भूमिगत प्रणालीमा अन्य प्रयोजनको लागि आपसी सम्झौताको आधारमा प्रयोग गर्न सक्नेछन्।

(२) विद्युतको पोल, टावर, प्रसारण तथा वितरण लाइन र सो सँग सम्बन्धित संरचना उपर अनुमतिपत्रको अवधिभर अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको स्वामित्व र अधिकार हुनेछ।

(३) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको स्वामित्वमा रहेका विद्युतको टावर तथा पोलमा सो संस्थाको लिखित स्वीकृति विना कुनै पनि प्रकारले प्रयोग गर्न वा विज्ञापनका सामग्री राख्न पाइने छैन।

परिच्छेद-९

विविध

३९. **उर्जादक्ष उपकरणको प्रयोग:** अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् आयोजनाको कार्य गर्दा उर्जादक्ष उपकरण, प्रविधि तथा प्रणालीको प्रयोग गर्नु पर्नेछ।

४०. **नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी कार्य:** स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रही आवश्यकताका आधारमा नवीकरणीय ऊर्जाको सर्वेक्षण-अध्ययन, निर्माण, उत्पादन तथा सञ्चालन सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्न सक्नेछ।

४१. **आयोजनाको शेयर हस्तान्तरण :** यस ऐन बमोजिमको आयोजनामा गरिने लगानीको शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

४२. **एकीकृत रूपमा कार्य गर्नुपर्ने:** यस ऐन तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने निकायले एकआपसमा समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सडक, बिजुली, खानेपानी, सञ्चार लगायतका संरचना निर्माण गर्न सक्नेछ।

४३. **अधिकार प्रत्यायोजन:** यस ऐन बमोजिम कार्यालयको प्रमुखले आफुलाई प्राप्त अधिकार मध्ये दफा १२, दफा ३४ बमोजिम र मन्त्रालयको सचिवले नै गर्नुपर्ने भनी तोकिएको अधिकार बाहेक अन्य अधिकार आवश्यकता अनुसार मातहतका वरिष्ठ अधिकृत वा कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ।
४४. **प्रचलित कानून बमोजिम हुने:** यस ऐनमा लेखिएको कुरामा यसै ऐन बमोजिम र अन्य कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।
४५. **नियम बनाउने अधिकार:** (१) यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम, कार्यविधि, निर्देशिका बनाउन सक्नेछ।
(२) उपनियम (१) बमोजिम बनेको नियमको अधीनमा रही मन्त्रालयले आवश्यक मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।

प्रमाणीकरण मिति: २०८२।०७।२१

आज्ञाले,
रामजी दनाई
प्रदेश सरकारको सचिव